

การประเมินโครงการของสำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ภายใต้ยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ 2562

โดย นางสาวสรินญา อติแพทย์¹

การศึกษาเรื่อง การประเมินโครงการของสำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ภายใต้ยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ 2562 มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการของสำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ภายใต้ยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ 2562 โดยการนำแนวคิด GE Model (General Electric Model) มาประยุกต์ใช้ในการประเมินโครงการ ซึ่งการศึกษารั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงประเมิน โดยทำการประเมินโครงการของสำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ภายใต้ยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ 2562 จำนวน 15 โครงการ แบ่งออกเป็น ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง จำนวน 3 โครงการ ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ จำนวน 1 โครงการ ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน จำนวน 1 โครงการ ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน ลดความเหลื่อมล้ำและสร้างการเติบโตจากภายใน จำนวน 9 โครงการ และยุทธศาสตร์ที่ 6 ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ จำนวน 1 โครงการ

ผลการประเมินโครงการจำนวน 15 โครงการ ภายใต้ยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ 2562 พบว่า มี 9 โครงการที่ควรดำเนินโครงการต่อไป และมี 6 โครงการที่ควรพิจารณาทบทวนโครงการ เมื่อพิจารณาจำแนกตามยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ 2562 ปรากฏผลดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านความมั่นคง มี 1 โครงการที่ควรดำเนินโครงการต่อไป ได้แก่ โครงการป้องกันและคุ้มครองช่วยเหลือจากปัญหาการค้ามนุษย์ และมี 2 โครงการที่ควรพิจารณาทบทวนโครงการ ได้แก่ 1) โครงการสนับสนุนการแก้ปัญหาและพัฒนาศักยภาพประชากรเป้าหมายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 2) โครงการพัฒนากลไกเชิงนโยบายและการขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ มี 1 โครงการที่ควรดำเนินโครงการต่อไป ได้แก่ โครงการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ที่สามารถนำไปแก้ไขปัญหและสร้างความเข้มแข็งด้านสังคม

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน มี 1 โครงการที่ควรพิจารณาทบทวนโครงการ ได้แก่ โครงการขับเคลื่อนนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพประชาชนกลุ่มเป้าหมายให้มีความมั่นคงในชีวิต

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน ลดความเหลื่อมล้ำและสร้างการเติบโตจากภายใน มี 6 โครงการที่ควรดำเนินโครงการต่อไป ได้แก่ 1) โครงการช่วยเหลือคุ้มครองผู้ประสบปัญหาทางสังคม 2)

¹ ผู้อำนวยการสถาบันพระประชาบดี (นักวิเคราะห์นโยบายและแผนเชี่ยวชาญ)

โครงการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามกรอบความร่วมมืออาเซียน 3) กลุ่มโครงการพัฒนากรุงเทพมหานครและเมืองปริมณฑล (อารยสถาปัตย์) (ภาคกลาง) 4) กลุ่มโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและคนยากจนภาคเหนือ (ภาคเหนือ) 5) กลุ่มโครงการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อย เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม (อารยสถาปัตย์) (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) และ 6) กลุ่มโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม (อารยสถาปัตย์) (ภาคใต้ชายแดน)

ยุทธศาสตร์ที่ 6 ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ มี 1 โครงการที่ควรดำเนินโครงการต่อไป ได้แก่ โครงการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ควรมีการทบทวนกรอบการจัดทำนโยบายและกรอบการจัดทำโครงการ โดยนำจุดเด่นของ Policy Lab คือ **การนำเอาหลักการมนุษย์เป็นศูนย์กลาง (Human Centric Approach)** เป็นหัวใจในการออกแบบนโยบายและการจัดทำโครงการ ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ความต้องการและความหวังของประชาชน การทำความเข้าใจความต้องการของกลุ่มเป้าหมายและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตลอดจนหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้อง ผ่านกระบวนการทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งโดยใช้เครื่องมือต่างๆ ตลอดจนการวิเคราะห์ข้อมูล การสัมภาษณ์เชิงลึก การฟังอย่างลึกซึ้ง การวิจัยการใช้หลักฐานเชิงประจักษ์อย่างข้อมูลภูมิสารสนเทศและการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่จะนำไปสู่**การสร้างนโยบายบนฐานความเข้าใจ (Empathy-based Policies)** ประชาชน ซึ่งออกแบบนโยบายให้ตอบโจทย์ประชาชนที่มีความหลากหลายทั้งในเชิงกลุ่มประชาชนและในเชิงพื้นที่

การออกแบบนโยบายผ่าน Policy Lab ไม่เพียงยึดการออกแบบโดยมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง แต่ยังมีหลักการออกแบบที่ต้องให้ความสำคัญอย่างน้อย 3 เรื่องใหญ่ๆ ได้แก่

ประการแรก ต้องคิดและมองภาพใหญ่เชิงระบบ (System Design) การมองภาพใหญ่ ภาพเชิงระบบ และภาพกว้าง โดยการวิเคราะห์ระบบและภูมิทัศน์ทางนโยบายของประเด็นศึกษา การเรียนรู้เกี่ยวกับการออกแบบนโยบายสาธารณะ (Policy Design) การมองภาพเชิงระบบ การจัดทำแผนผังของระบบ (System Map) ตลอดจนการวิเคราะห์แผนผังผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Mapping) เหล่านี้จึงมีความสำคัญมาก เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลลัพธ์สุดท้ายของการทำ Policy Lab เป็นเพียงบริการภาครัฐหรือเครื่องมือบางอย่าง แต่ควรมีผลลัพธ์เป็นนวัตกรรมทางนโยบายที่จะส่งผลกระทบต่อประชาชนในวงกว้างและช่วยแก้ไขปัญหาในเชิงระบบของประเด็นนโยบายที่ต้องการแก้ไข

ประการที่สอง คิดและเห็นอนาคต (Foresight) การคิดเชิงอนาคตจะช่วยให้การวางนโยบายและการจัดทำโครงการมองไปได้ไกล เห็นสภาพแวดล้อมในอนาคต เห็นถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นและส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อนโยบาย ช่วยให้สามารถวางแผนให้ก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลง การทำนโยบายจึงต้องคำนึงถึงฉากทัศน์ภาพอนาคตควบคู่ไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งโจทย์การคิดฉากทัศน์ภาพอนาคตประเทศไทย การออกแบบนโยบายต้องคิดและปรับข้อเสนอแนะนโยบาย มาตรการ โครงการต่างๆ ให้ทันกับความจริงใหม่และรองรับกับฉากทัศน์อนาคตต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้

ประการที่สาม ออกแบบนโยบายและโครงการมาให้ปฏิบัติได้จริง การคิดออกแบบ “นวัตกรรมเชิงนโยบาย” (Policy Innovation) ต้องเป็นนโยบายที่จับต้องได้ และปฏิบัติได้จริง จึงจำเป็นต้องมีหน่วยงานเจ้าภาพหลักมาเข้าร่วมกระบวนการเพื่อสร้างนวัตกรรมเชิงนโยบายร่วมกัน ตลอดจนนำประชาชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามาร่วมสร้างไอเดีย (Co-Creation) เพื่อให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมและเป็นเจ้าของนโยบายร่วมกัน

2. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ควรมีการทบทวนกรอบการจัดทำนโยบายและกรอบการจัดทำโครงการและมาตรการต่างๆ โดยศึกษาแนวทางอื่นๆ จากองค์กรต่างประเทศเพิ่มเติม เช่น World Economic Forum, 10 ways regulators need to change in 2020 ซึ่งใช้หลักคิดบนพื้นฐานที่สามารถนำมาปรับใช้และสอดคล้องกับการนำเอาหลักการมนุษย์เป็นศูนย์กลาง (Human Centric Approach) ซึ่งควรคำนึงถึงสามเรื่องสำคัญ ได้แก่ ทำทุกอย่างให้ง่ายที่สุดสำหรับประชาชน ใช้ฐานข้อมูลที่มีอยู่แล้วให้เกิดประโยชน์ สนับสนุนภาคประชาชน โดยเฉพาะระดับท้องถิ่น และลดทอนอุปสรรคของระบบราชการให้ได้มากที่สุด

3. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ควรมีการกำหนดนโยบายให้หน่วยงานระดับกรมในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้มีการทบทวนและประเมินโครงการที่จะของบประมาณในแต่ละปีงบประมาณให้มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ

4. กองยุทธศาสตร์และแผนงานของหน่วยงานระดับกรมในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรมีการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณล่วงหน้า เพื่อนำผลที่ได้มาใช้ในการวิเคราะห์และประเมินโครงการที่จะของบประมาณให้มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรมีการทบทวนตัวชี้วัดในโครงการที่ควรดำเนินโครงการต่อไป จำนวน 9 โครงการ ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้มั่นใจว่าตัวชี้วัดที่ใช้ประเมินผลโครงการสามารถสะท้อนสถานการณ์ปัจจุบันได้อย่างแท้จริง

2. สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรมีการทบทวนโครงการจำนวน 6 โครงการ โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางและมุ่งเน้นประโยชน์สุขของประชาชน